

Навукова-даследчая і асветная ўстанова культуры
«НАЦЫЯНАЛЬНЫ ПОЛАЦКІ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ
МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК»

МУЗЕЙ-БІБЛІЯТЭКА СІМЯОНА ПОЛАЦКАГА

МАТЭРЫЯЛЫ

VI

МІЖНАРОДНАЙ
НАВУКОВАЙ
КАНФЕРЭНЦЫІ

да 395-годдзя
з дня нараджэння
Сімяона Полацкага
і 30-годдзя
Музея-бібліятэкі
Сімяона Полацкага

Постацён
Полацкі

светапогляд,
грамадска-палітычная
і літаратурная дзейнасць

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ПОЛАЦКІ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ
МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК
МУЗЕЙ-БІБЛІЯТЭКА СІМЯОНА ПОЛАЦКАГА

*Да 395-годдзя з дня нараджэння Сімяона Полацкага
і 30-годдзя Музея-бібліятэкі Сімяона Полацкага*

**СІМЯОН ПОЛАЦКІ:
СВЕТАПОРЯД,
ГРАМАДСКА-ПЛІТЫЧНАЯ
І ЛІТАРАТУРНАЯ ДЗЕЙНАСЦЬ**

Матэрыялы VI Міжнароднай навуковай канферэнцыі
20–21 лістапада 2024 г.

Мінск
Нацыянальная бібліятэка Беларусі
2026

УДК 008(476)(092)(06) + 821.161'04.09(092)(06)
ББК 63.3(4Бей)51,8я431 + 83.3(2=411)5-8я431
С37

Укладальнік
С. В. Гаўрылава

Сімяон Полацкі: светапогляд, грамадска-палітычная і літаратурная дзейнасць : да 395-годдзя з дня нараджэння Сімяона Полацкага і 30-годдзя Музея-бібліятэкі Сімяона Полацкага (матэрыялы VI Міжнароднай навуковай канферэнцыі 20–21 лістапада 2024 г.). – Мінск : Нацыянальная бібліятэка Беларусі, 2026. – 214 с.
ISBN 978-985-7350-99-5.

Зборнік змяшчае матэрыялы VI Міжнароднай навуковай канферэнцыі, прысвечанай 395-годдзю з дня нараджэння Сімяона Полацкага і 30-годдзю Музея-бібліятэкі Сімяона Полацкага. Канферэнцыя адбылася ў лістападзе 2024 г. у Нацыянальным Полацкім гісторыка-культурным музеі-запаведніку.

УДК 008(476)(092)(06) + 821.161'04.09(092)(06)
ББК 63.3(4Бей)51,8я431 + 83.3(2=411)5-8я431

ISBN 978-985-7350-99-5

© Гаўрылава С. В., 2026
© Афармленне. Дзяржаўная
ўстанова «Нацыянальная
бібліятэка Беларусі», 2026

«ПЕЦЯРБУРГСКІ КОДЭКС» МАЦЕЯ СТРЫЙКОЎСКАГА НА ФОНЕ ЕўРАПЕЙСКАЙ КНІЖНАСЦІ ДРУГОЙ ПАЛОВЫ ХVІ ст.

*Дзярновіч А.І.
(г. Мінск, Рэспубліка Беларусь)*

Назву «Пецярбургскі кодэкс» (далей – ПК) атрымаў рукапіс з творамі Мацея Стрыйкоўскага, пераважна невялікага аб’ёму. На сённяшні дзень рукапіс захоўваецца ў Інстытуце рускай літаратуры РАН (Пушкінскім Доме)¹. Удалося рэканструяваць правенанс рукапісу, прынамсі, да сярэдзіны ХХ ст. Першае вядомае нам сховішча, у якім захоўваўся рукапіс Стрыйкоўскага, – гэта Архіў Радзівілаў. Ужо ў ХVІІІ ст. рукапіс Стрыйкоўскага перайшоў з уласнасці Радзівілаў да братаў Залускіх. Пасля канчатковага падзелу Рэчы Паспалітай Бібліятэка Залускіх была абвешчана ўласнасцю расійскага ўрада і імператрыца Кацярына ІІ разпарадзілася перавезці яе ў Санкт-Пецярбург. Кніжная і рукапісная калекцыя Залускіх стала асновай для замежнага фонду Імператарскай Публічнай бібліятэкі (сёння – Расійская нацыянальная бібліятэка)². З гэтымі перамешчанымі фондамі як эксперт працаваў прафесар Віленскага ўніверсітэта Ігнат Анацэвіч. Яго вольнае абыходжанне з матэрыяламі, запазычанне дакументаў і прывяло да ўтварэння

¹ Пушкинский Дом (Санкт-Петербург). Древлехранилище. Коллекция Онацевича. Х, 33 («Зборнік Стрыйкоўскага»).

² Люблинская А. Иностранные исторические фонды Государственной Публичной библиотеки им. Салтыкова-Щедрина // Исторический журнал. 1944. Кн. 12. С. 88–89 ; Люблинская А. Д. Иностранные исторические фонды Публичной библиотеки / публикация Л. Б. Вольфцун // Публичная библиотека и культура. Три века истории. Документы, материалы, исследования. СПб. : РНБ, 2006. Вып. 1. С. 221–222 ; Моричева М. Д. Библиотека Залусских и Российская национальная библиотека. СПб. : РНБ, 2001.

калекцыі Ігната Анацэвіча. Лёс гэтага збору на працягу першай паловы – сярэдзіны ХХ ст. не да канца зразумелы. Але пасля Другой сусветнай вайны калекцыя знаходзілася ў фондах Інстытута сусветнай літаратуры імя Максіма Горкага АН СССР, пакуль у 1970-х гг. не была перададзена ў Пушкінскі Дом у Ленінградзе³.

Зборнік з творамі Стрыйкоўскага з’яўляецца адной з найважнейшых каштоўнасцей Калекцыі Анацэвіча. Ступень карэляцыі структуры рукапісу з прэамбуламі-прывячэннямі ў іншых публікацыях самога Стрыйкоўскага, а таксама ў выданні пад аўтарствам Аляксандра Гваныні, прадстаўлена ў табліцы 1.

Супастаўленне ўступных частак і прысвячэнняў дазваляе выявіць, што найбольшае супадзенне назіраецца ў структурных частак Пецярбургскага кодэкса (ПК) з публікацыяй Хронікі «Kronika Polska, Litewska, Żmudzka i wszystkich Rusi» (5 з 7). Між іншым, у ПК маецца важны структурны элемент, які адсутнічае ў Хроніцы – «Tablicza y summa wszystkich zamkow I[ifli]anskich». Падобны спіс маецца і ў неапублікаваным пры жыцці Стрыйкоўскага рукапісе «O początkach...». Аналагі гэтага спісу з’яўляюцца ўжо ў публікацыях Гваныні. Можна зрабіць выснову, што і ПК, і рукапіс «O początkach...» сталі этапамі падрыхтоўкі ўласна Хронікі. Пры гэтым ПК з’яўляецца найранейшым выяўленым рукапісам з шэрага твораў гісторыяпісання Стрыйкоўскага.

Еўрапейскія аналогіі

Уступныя тэксты Стрыйкоўскага маюць самастойную літаратурную каштоўнасць. Асноўная іх мова – лацінская, а ў выпадку з ПК – выключна лацінская. Пры гэтым сам Мацей Стрыйкоўскі імкнуўся пісаць свае творы гісторыяпісання па-польску.

³ Дзярновіч А. І. «Невядомы Стрыйкоўскі»: гісторыя рукапісу паэмы «Бітва пад Улай» (1564 г.) са збораў Пушкінскага Дому ў Санкт-Пецярбурзе // *Studia Historica Europae Orientalis* = Исследования по истории Восточной Европы. Вып. 3. Минск : РИВШ, 2010. С. 238.

Таблиця 1. Суадносiны тэкстаў Пецябургскага кодэкса (ПК) i тэкстаў з iншых твораў XVI ст. (адзначаюцца аналогіi)

№ па-вод-ле ПК	Пеця-бургскі кодэкс (пасля 1574)	Мацей Стрыйкоўскі «О początkach...» ⁴ (1577 – стварэнне; 1978 – публікацыя)	Мацей Стрыйкоўскі «Kronika Polska, Litewska, Żmudzka i wszystkiej Rusi» (1582 – публікацыя) ⁵	Аляксандр Гваньiнi «Sarmatiae Europaeae (1578 – публікацыя) ⁶ » (1581 – публікацыя) ⁷	Аляксандр Гваньiнi «Sarmatiae Europaeae descriptio» (1578 – публікацыя) ⁶
1	Тытул «От począt-ków...»	Тытул «О początkach...»	Тытул	Тытул	Тытул
				[p. 2] Insigne Regni Poloniae	[p. 2] Insigne Regni Poloniae

⁴ Biblioteka Narodowa. Rkp syg. III 6806. K. 1-406; Strykowski M. O początkach, wywodach, dzielnościach, sprawach rycerskich i domowych sławnego narodu litewskiego, żmłodzkiego i ruskiego, przedtym nigdy od żadnego ani kuszone, ani opisane, z natchnienia Bożego a uprzejmię pilnego doświadczenia / Opracowała J. Radziszewska. Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 1978. 764 s.

⁵ Strykowski M. Kronika Polska, Litewska, Żmudzka i Wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiego. Wydanie nowe, będące dokładnem powtorzeniem wydania pierwotnego krolewieckiego z roku 1582, poprzedzone Wiadomością o życiu i pismach Strykowskiego przez Mikołaja Malinowskiego, oraz Rozprawą o latopiscach Ruskich przez Daniłowicza, pomnożone przedrukiem dzieł pomniejszych Strykowskiego według pierwotnych wydań. Warszawa : Nakład Gustawa Leona Glucksberga, Księgarza, 1846. T. I–II.

⁶ Guagnini Alessandro. Sarmatiae Europaeae Descriptio [...] Alexandi Gwagnini [...] [Kraków] : Maciej Wirzbięta, 1578.

⁷ Guagnini Alessandro. Sarmatiae Europaeae descriptio, quae regnum Poloniae, Lituaniam, Samogitiam, Russiam, Massouiam, Prussiam, Pomeraniam, Liuoniam, et Moschouiae, Tartariaeque partem complectitur: Alexandri Guagnini Veronensis, ... Cui supplementi loco, ea quae gesta sunt superiori anno, inter serenissimum regem Poloniae, & magnum ducem Moschouiae. Speier : Abud Bernardum Albinum, 1581.

			Ad victoriosissimum et invictissimum Dei gratia Poloniae Regnem Stephanum Primus Magnum Ducem Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samagitia, Kijoviae, Volhyniorum, Pomeraniae, Podlachiae, Podoliorum, Livoniae, etc. Transilvaniaeque Principem et Dominum Potentissimum. Mattiae Oostevitii Strijcovii proemium	[p. 3] Serenissimo ac potentissimo principi Stephano, Dei gratia Poloniae Regi, Magno duci Lituaniae (etc.)	[p. 3] Serenissimo ac potentissimo principi Stephano, Dei gratia Poloniae Regi, Magno duci Lituaniae (etc.)
2	Інфармацыя пра пасольства ў Турцыю				Typographus candido lectoris
3	(p. 4-5) Tablica y summa wszystkich zamkow Iifiljanskich a iak ktore byli pod czym panowaniem Roku 157[5]	(p. 1 v-2) Tablica y summa wszystkich zamkow Iifianickich a iak ktore byly pod czym panowaniem Roku 1575 ⁸		[p. 223] Tabula et summa arcium castrorumque Livoniae et cuius Domonio singulae subsint, exceptis curijs, praedijs, et praefecturis	(f. 77v) Tabula et summa arcium castrorumque Livoniae cuius domonio singulae subsint, exceptis curijs, praedijs, et praefecturis

⁸ 1 v.

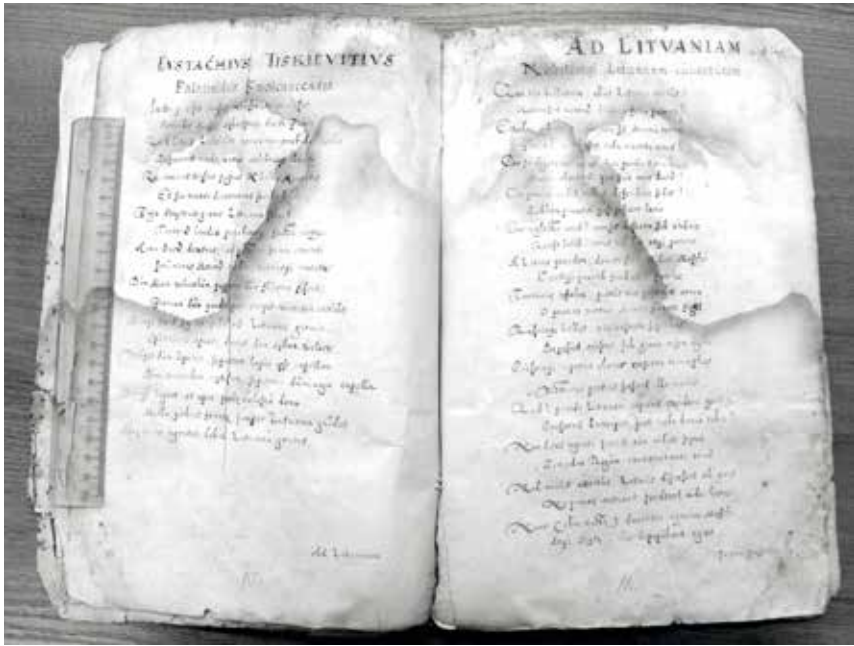
				Illustrissimo ac reverendissimo praesuli et Domino, D. Georgio Radivilo Dei gratia Vilnensi Episcopo, Olivae et Nesuisi Principi		
4	Illustriss[imis] principibus D[ominis] Georgio, Simeoni et Alexandro Olelcoviciis Dei Slucens[ibus] Augustinus Rotundus utriusq[ue] iuris Doctor Sekretarius SRM Aduocatus Wilnensis S.D.	Iasnie oswieczonemu y wielmoznemu Panu Panu Iurgemu Olelkowiczu z laski Bozej Sluczkiemu z wielkich Xiędzow Litewskich y Kiiowskich xiążęciu etc Panu szwemu M(ilos)cziwem(u) Macziej Strilkowski sluzby zyczliwe zalecza	Illustriss, principibus ac Dominis. D. Georgio, Simeoni, Alexandro Olelcoviciis Dei gratia Ducibus Slucensibus et Mattias Osostevivius Striicovius. S.P.			
			Mattias Striicovivs Osostevivs C: S: Histor: et Poeta: aetis sue anno 34. salutiferi partus 1581 (напррѣт)			
			Maciej Strykowski Osostevivius sam o sobie i przygo-dach swoich w zwiedzenia rozmaitych krain świata			

5	Valentinus Milivs Cherusculus Celebrensis in Mattiae Stricovii Historiam Lituanicam(que)	Valentinus Milivs Cherusculus Celebrensis in Mattiae Stricovii Osostevitii Historiam		
6	Evstachivs Tiskievitivs Palatinides Smolenscensis	In eandem historiam Evstachivs Tiskievitivs Palatinides Smolenscensis		
		M. Joachimvs Cimdarsus Pomeranus Gryphisuvaldensis		
7	Ad Litvaniam Nobilemq(ue) Lituanam iuventutem (Mateus Streleczius WF)	Mattheus Streleczius Viln.		
8	Ad lectorem Historiae Lituanae (Basilivs Jacinctidis Wilne.)	Basilivs Jacunctides Viln.		

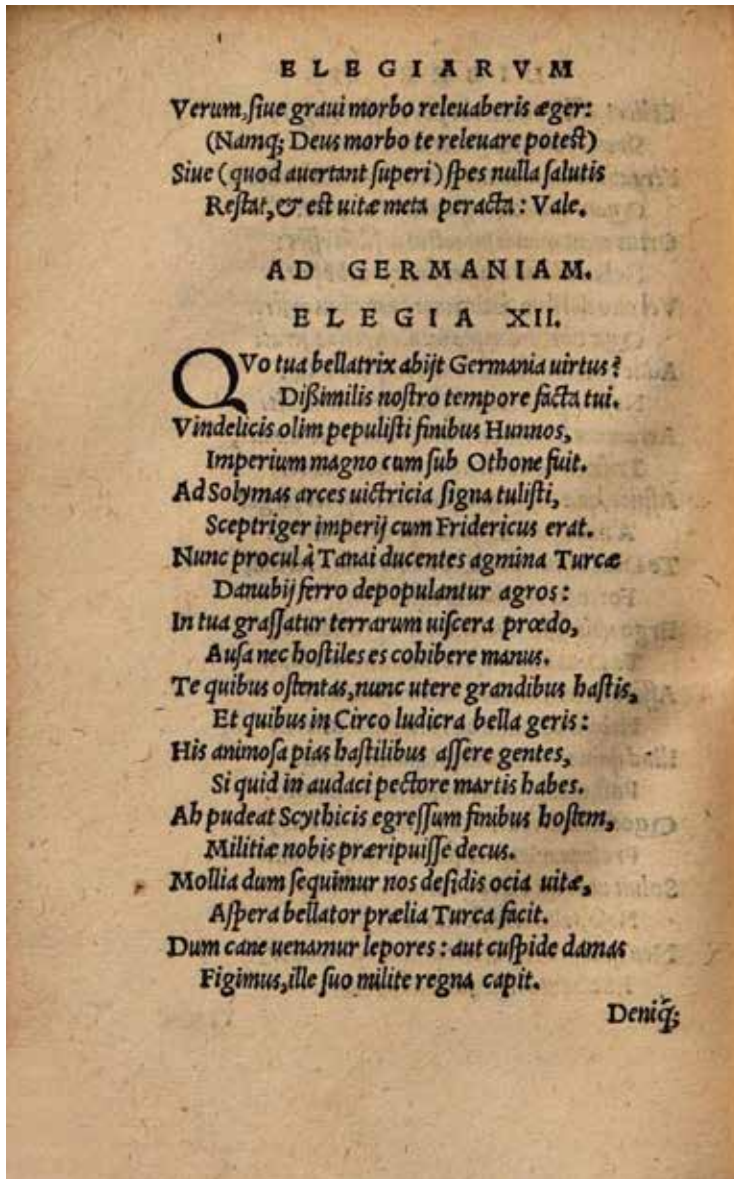
Тэксталагічны аналіз твора «Ad Litvaniam Nobilemque Lituanam iuventutem» (іл. 1) дазваляе зразумець прынцыпы

Іл. 1. Творы Мацея Стрыйкоўскага (прысвячэнне «Eustachivs Tiskievitivs Palatinides Smolenscensis» і элегія «Ad Litvaniam Nobilemque Lituanam iuventutem») з «Пецярбургскага кодэкса» (Пушкінскі Дом, Санкт-Пецярбург. Дрэвлехранилішце. Коллекцыя Онацевіча. X, 33. С. 10–11).

творчай лабараторыі Стрыйкоўскага. Адзначым найперш, што гэты верш пададзены не аднолькава ў ПК і Хроніцы. У Хроніцы Мацея Стрыйкоўскага (1582: р. 14; 1846: s. XVII–XVIII) гэты верш быў змешчаны значна скарачаным і змененым, што добра ілюструе табліца 2.

Першы радок верша з ПК («Quo tua bellatrix, abiit Lituania virtus?») мае аналагі ў XII элегіі нямецкага паэта і першага рэктара Альберцінскага ўніверсітэта ў Каралеўцы (Кёнігсбергу) Георга Сабіна (іл. 2), дзе ўступны радок адрозніваецца толькі пазначэннем краіны: «Quo tua

Л. 2. Элегія «Ad Germaniam. Elegia XII» Георга Сабіна
(Georgii Sabini Brandenburgensis Poemata Et Numero Librorum
Aucta, Et Emendatius Impressa, Quam Antea Fuerunt. Lipsiae
(Leipzig): in officina Valentini Papae (Bapst), 1558. P. 48 v.).

Табліца 2. Суаднясенне частак тэксту верша «Ad Litvaniam Nobilemque Lituanam iuventutem» у рукапісе і публікацыі Мацея Стрыйкоўскага

<i>Фрагмент Пецяўбургскага кодэкса (пасля 1574) (с. 12)</i>	<i>Мацей Стрыйкоўскі «Kronika Polska, Litewska, Żmudzka i wszystkiej Rusi» (1582 публікацыя)</i>
Ad Litvaniam Nobilemque Lituanam iuventutem Quo tua bellatrix, abiit Lituania virtus? Quo cessit vetteru(m) bellica fama partum? Exulas a Litauis, cur nam sic Martia terris Gloria! Cur hostis tela eruenta timet? Cur sic digeneres natus, haec parturit ora? Mater claroru(m), quae fuit ante Ducu(m)? Cur patrias audit nullus defendere sedes? Publica privatis post posuere bonis Cur neglecta iacet? Cur sic deserta sub umbris Quaeso latet : armis nobilis atque potens. A Litauo quondam, domiti sunt Milite Moschi Curtiqu(e) procul finibus e patriis. Tartarus infaelix, quotus tua pertulit arma O quoties victus Marte furente fugit Russiaqu(e) bellis a te vastate superbas. Deposuit cristas sub graue missa iugum Prussiaqu(e) repetat claros experta triumphos Victrices quoties senserit illa manus Quid? Quando Litauam cupiens excidere gentem	Mattheus Strelecius Viln.

Prussovu(m) Principes, quot mala damna tulit? Nam licet ingenti fuerit tum milite septus Praesidio Regum concomitante triu(m) Nil minus attritus, Lituani discessit ab oris Ne primos metuens perderet nide lares Nunc colim victi i ducentes agmina Moschi Atq(u)e scyte nostras depopulant agros In tua grassatur crudelis viscera Luo Audes hostiles, nec cohibere manus Ergo nunc priscac animosa resumito vires Litaua iam pubes, fortia bella gere. Inspice res gestas patru(m), durosqu(e) labores, Hoc exempla tibi suppeditabit epics, (Quae nunc Cymerii profert extracta tenebris, Strijcovius vatu(m) prima lucerna gregis, Cui tu perplacido grates persolvere vultu, Haud cesses Litava clara inventa soli). Nunc niqu(e) patriis virtutibus aveta resurge Inspice priscoru(m) iam monumenta prus(sum). Graecia quid tumidis, fert se super aethera verbis? Pellaei iuvenis fortia facta canens? Cur Teucris Aecidem, tanto dignantur honore, Curve suos memorat, Roma superbia duces? Quae duces Aematii fuerint insignia frustra Jactantur variis semper in orbe modis.	Nunc o nunc priscas animosa resumito vires Littaua o pubes, fortid bella gere. Inspice res gestas patrum, durosque labores, Hoc exempla tibi suppeditabit epos. Quae nunc Cymmeriis profert extracta tenebris, Strijcouius vatuum prima lucerna gregis, Cui tu perplacido grates persolvere vidtu, Haud cesses Litavi clara iuventa soli. Graecia quid tumidis, fert se super aether a verbis Pellaei iuvenis fortia facta canens? Cur Teucris Aeacidem, tanto dignantur hottiore, Curve suos memorat, Roma superba Duces? Quae Buds Aematii fuerint insignia, frustra Jactantur variis semper in orbe modis.
--	---

Non ego punicei praecessa Trophea tyrani Admiror viros militia decus	
Sunt Litavis etia(m), celso qui pectore leti Pro p(at)ria diras oppetiere neces. Quid memorem clari, Mauortia bella Wytenis, Quidve Olgeirdonis impigra facta ducis?	Sunt Litavis etiam, celso qui pectore laeti Pro patria diras oppeiire neces. Quid memorem clari, Mauortia bella Vitenis, Quidve Olgerdonis fortia facta Ducis?
Non ego Libonis Romano sanguine creti Res gestas refera(m) Kieystutiui truois Quae si scire stagras istud revolui volumen Quod Litwanoru(m) continet acta ducu(m).	Non ego Kieistuli Romano sanguine creti Aid Witoldonis praelia magna canam: Quae si scire cupis praesens hoc volue volumen Sarmatarum quod continet acta Ducum.
Mateus Streleczius WF.	

bellatrix abiit Germania virtus?»⁹. Гэты твор публікаваўся і пазней, у XVII ст.¹⁰ Сама элегія «Ad Germaniam» заставалася вельмі папулярнай і неаднаразова перадрукоўвалася ў разнастайных зборніках і анталогіях¹¹.

⁹ Georgii Sabini Brandenburgensis Poemata Et Numero Librorum Aucta, Et Emendatius Impressa, Quam Antea Fuerunt. Lipsiae (Leipzig): in officina Valentini Papae (Bapst), 1558. P. 48 v. ; Poëmata Georgii Sabini Brandenburgensis V. CL. et numero librorum et aliis additis aucta, et emendatius denuo edita. Ernst Voegelin, 1581. P. 95.

¹⁰ Georgii Sabini Brandenburgensis Poemata. Typis Voegelinianis, 1606. P. 86.

¹¹ Muret Marc-Antoine. M. Antonii Mureti... Hymnorum sacrorum liber. Ejusdem alia quaedam poëmata, aucta nunc demum et recognita. His accesserunt : Actii Synceri Sannazarii... de Partu Virginis libri tres, una cum ejusdem selectis poëmatibus longe elegantissimis, quibus omnib. Ingolstadii: ex officina D. Sartorii, 1584. P. 118–119 (ананімна) ; Krabinger, Johann Georg. Eclogae Illustrium Poetarum Latinorum Recentioris Aevi. Monachii: In libraria Georgii Jaqueti, 1835. P. 116–117.

Георг Сабін / Сабінус (1508–1560) быў заўважнай фігурай ва ўніверсітэцкім жыцці Еўропы XVI ст.¹² У сваёй паэтычнай творчасці ён арыентаваўся на стылістыку Авідзія, асабліва на яго цыкл *Tristia* («Журботныя элегіі»), напісаны элегійным двувершам. Названы цыкл быў створаны падчас ссылкі аўтара ў Понце і Томі (Канстанцы), таму элегічнасць была абраная для яго стварэння не выпадкова. Гэтую стылістыку абраў таксама Георг Сабінус, а ўслед за ім – і Мацей Стрыйкоўскі. Выданні твораў Сабінуса былі вядомыя ў Польшчы і ВКЛ. Сам паэт і ўніверсітэцкі рэктар з рознымі місіямі неаднаразова наведваў гэтыя дзяржавы. Таму ўплыў Сабінуса на вершаваную лацінамоўную творчасць Стрыйкоўскага не выглядае нечаканым.

«Праблема Гваныні»

«*Sarmatiae Europaeae descriptio*» разглядаецца ў кантэксце творчасці Стрыйкоўскага не выпадкова. Яшчэ з канца XVI ст. цягнецца дыскусія пра аўтарства гэтага твора і суадносіны ў гэтым творы тэкстаў розных аўтараў¹³. Сам Стрый-

¹² *Töppen M.* Die Gründung der Universität zu Königsberg und das Leben ihres ersten Rectors Georg Sabinus: Nach gedruckten und ungedruckten Quellen dargestellt, und bei Gelegenheit der dritten Säcularfeier der Universität mitgetheilt. Königsberg, 1844. S. 49–53, 87–100 ; *Scheible H.* Georg Sabinus (1508–1560): ein Poet als Gründungsrektor // *Die Albertus-Universität zu Königsberg und ihre Professoren.* Aus Anlaß der Gründung der Albertus-Universität vor 450 Jahren herausgegeben von Dietrich Rauschning u. Donata v. Nerée. Berlin, Duncker & Humblot, 1995. S. 17–31.

¹³ *Рогов А. И.* Русско-польские культурные связи в эпоху Возрождения (Стрыйковский и его хроника). Москва, 1966. С. 239–242; *Krzyżanowski, J.* Dzieje literatury polskiej: od początków do czasów najnowszych. Państwowe Wydawn. Naukowe, 1972. S. 534 ; *Дячок О.О.* Проблема авторства «Опису Европейської Сарматії» в історіографії // *Осягнення історії.* Острор; Нью-Йорк, 1999. С. 251–262 ; *Jurkiewicz J.* Czy tylko plagiat? Uwagi w kwestii autorstwa *Sarmatiae Europaeae Descriptio* (1578) // *Lietvos Didžiosios Kunigaikštystės istorijos šaltiniai. Faktas. Kontekstas. Interpretacija.* Vilnius, 2007. S. 71–90 ; *Карнаухов Д. В.* История русских земель в польской хронографии конца XV – начала XVII вв. Новосибирск, 2009. С. 169–171 ; *Кавалёў С.* Шматмоўная паэзія Вялікага княства Літоўскага эпохі Рэнесансу. Мінск, 2010. С. 162–164 ; *Kuran M.* Marcin Paszkowski – poeta okolicznościowi i moralista z pierwszej połowy XVII wieku. Łódź, 2012 ; *Семянчук А. А.* Беларуская-літоўскія летапісы і польскія хронікі. Гродна: ГрДУ, 2000.

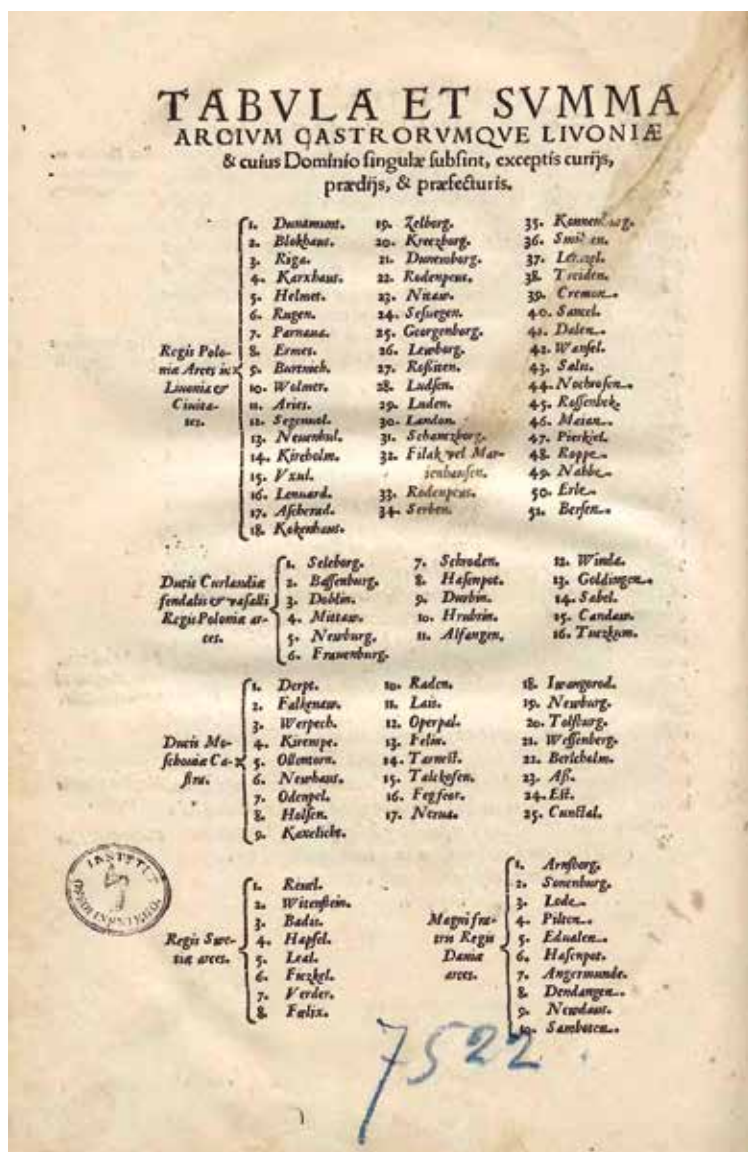
коўскі настойваў, што яго былы камандзір па Віцебскаму гарнізону ротмістр Гваныні прысвоіў аўтарскі рукапіс і выдаў пад назваю «*Sarmatiae Europaeae descriptio*». Бок Стрыйкоўскага заняў і манарх Стэфан Баторы. 14 ліпеня 1580 г. кароль Стэфан выдаў акт, які прызнаваў «Апісанне Еўрапейскай Сарматыі» літаратурнай уласнасцю Стрыйкоўскага¹⁴.

Параўнаўчы аналіз уступных частак тэкстаў Стрыйкоўскага і Гваныні сведчыць пра тое, што ў кампазіцыйным сэнсе гэта былі самастойныя праекты. Апроч прысвячэння каралю і вялікаму князю Стэфану Баторыю структурна гэтыя праекты аб'ядноўвае наяўнасць такой часткі, як «Табліца замкаў інфлянцкіх». Падобны спіс (табліца) маецца ў публікацыях Гваныні і прымеркаваны да раздзелаў па Інфлянтах (іл. 3). У апублікаванай Хроніцы Стрыйкоўскага падобны спіс адсутнічае. Але ён меўся ў рукапісе, вядомым пад назвай «*O początkach...*» Гэты тэкст быў апублікаваны толькі ў 1978 г. Менавіта «Табліцу замкаў інфлянцкіх» з працы Стрыйкоўскага «*O początkach...*» і «*Sarmatiae Europaeae descriptio*» Гваныні аналізаваў Ян Юркевіч. Польскі даследчык даводзіць, што першапачаткова спіс інфлянцкіх замкаў («*Wszystkiej Liffflanckiej ziemi... opisanie*») быў створаны польскім тэалагам-рэформатам у Прусіі і гісторыкам Марцінам Квяткоўскім (?–1585)¹⁵. Менавіта з працы Квяткоўскага Стрыйкоўскі запазычыў свой спіс. Карыстаючыся напрацоўкамі Стрыйкоўскага, але таксама паводле Квяткоўскага, Гваныні падрыхтаваў сваю Табліцу¹⁶.

¹⁴ Семянчук А. А. Беларуска-літоўскія летапісы і польскія хронікі. С. 97.

¹⁵ Kwiatkowski M. *Wszystkiej Liffflanckiej ziemie, jako przed tym sama w sobie była, krótkie a pożyteczne opisanie, Królewiec: J. Daubmann, 1567; M. Kwiatkowskiego «Książeczki rozkoszne... o pocziwym wychowaniu... dziełek 1564 i Wszystkiej Liffflanckiej ziemi... opisanie 1567» / wyd. Z. Celi-chowski. Kraków, 1889 ; Kwiatkowski M. Pisma. Edycje królewieckie 1564–1577 / opr. Marian Pawlak. Bydgoszcz: UKW, 1997. S. 66–81.*

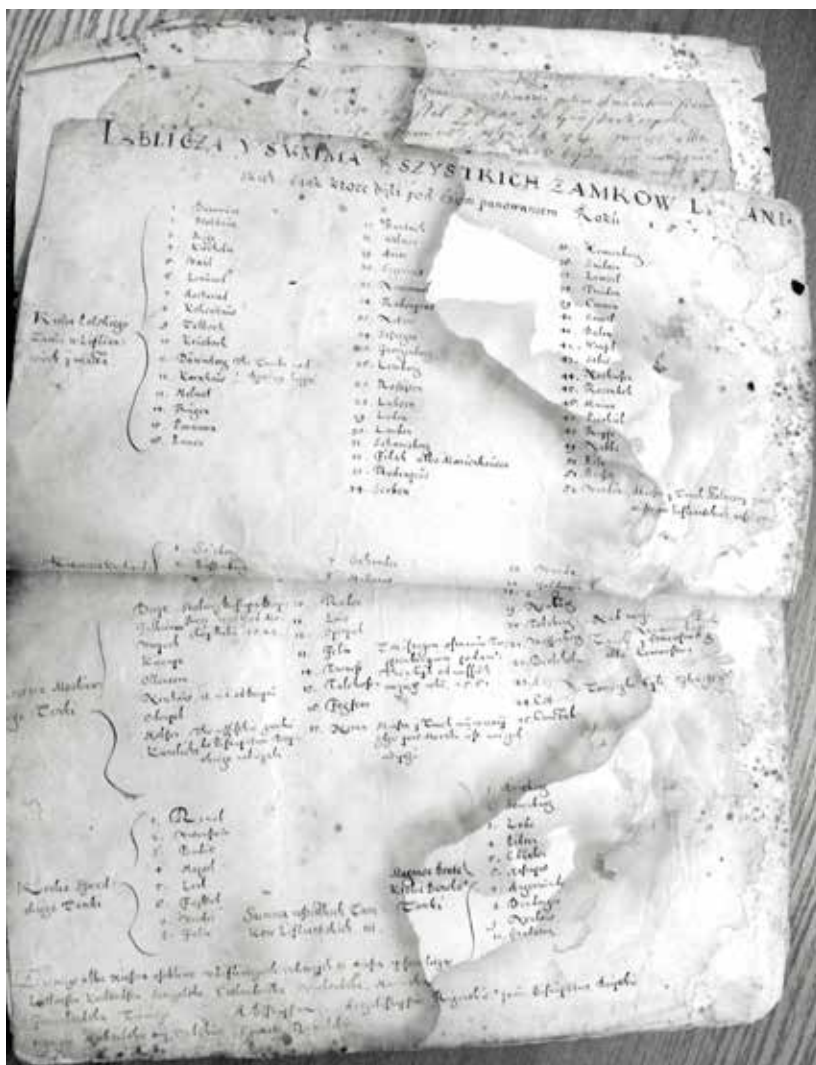
¹⁶ Jurkiewicz J. *Tablice zamków inflanckich w dziełach Macieja Strykowskiego i Aleksandra Gwagnina // Litwa w epoce Wazów. Warszawa : Neriton, 2006. S. 394.*

Ил. 3. «Tabula et summa arcium castrorumque Livoniae et cuius Dominio singulae subsint, exceptis curijs, praedijs, et praefecturis» у Гваньіні (Guagnini, Alessandro. Sarmatiae Europaeae Descriptio [...] Alexandri Gwagnini [...] [Kraków]: Maciej Wirzbięta, 1578. [P. 219]).

Першым жа спісам Табліцы Стрыйкоўскага быў тэкст у Пецябургскім кодэксе (іл. 4).

Іл. 3. «Tablicza y summa wszystkich zamkow Liflianskich a iak ktore bijli pod czijim panowaniem Roku 157[5]» з «Пецябургскага кодэкса» Стрыйкоўскага (Пушкинский Дом, Санкт-Петербург. Древлехранилище. Коллекция Онацевича. X, 33. С. 4–5).

Аналіз уступных частак прац Стрыйкоўскага і Гваньіні не можа канчаткова вырашыць праблему аўтарства і запазычанняў у «*Sarmatiae Europaeae descriptio*». Але параўнанне структуры ўступаў дазваляе сцвярджаць, што гэта былі розныя гістарыяграфічныя праекты.

Высновы

Уступныя часткі і прысвячэнні з'яўляюцца неад'емнымі элементамі аўтарскіх твораў гісторыяпісання ў XVI ст. Аналіз гэтых тэкставых блокаў дазваляе зразумець прыцыпы камплектавання падобных твораў. Можна сцвярджаць, што кампілятыўнасць была важным прыёмам у мета-дзе гісторыяпісання аўтараў эпохі Рэнесансу. З гэтым можа быць звязана і ўзнікненне дыскусіі пра аўтарства «Хронікі Еўрапейскай Сарматыі» паміж Мацеем Стрыйкоўскім і Аляксандрам Гваньіні. Таксама выкарыстанне напрацовак Марціна Квяткоўскага з боку Стрыйкоўскага і Гваньіні для стварэння «Табліцы замкаў інфлянцкіх» можа быць добрым сведчаннем трансляцыі інфармацыі ў XVI ст.

У сваю чаргу, Стрыйкоўскі актыўна выкарыстоўваў мастацкія прыёмы і тэндэнцыі, якія былі пашыраныя ў лацінамоўным пісьменстве Еўропы XVI ст. з адсылкай да антычнасці. Прыкладам гэтага з'яўляецца верш Стрыйкоўскага «*Ad Litvaniam Nobilemque Lituanam iuventutem*», у якім, на ўзроўні тэксту, прапісаны ўплыў элегіі Георга Сабінуса «*Ad Germaniam*».

Лацінамоўнае пісьменства XVI ст., дзякуючы друкаванаму кніжнаму пашырэнню, было інтэграванай прасторай па ўсёй Еўропе і прадугледжвала працэдуры кампіляцыі і запазычанняў паміж аўтарамі той эпохі.